

Rekomendacja dotycząca szerokiego wprowadzenia edukacji z zakresu zrównoważonego rozwoju w kształceniu na poziomie akademickim

---

Termin „zrównoważony rozwój” pojawia się w dyskursie naukowym, politycznym, społecznym i medialnym co najmniej od 1987 r., gdy opublikowano raport Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju (tzw. Komisji Brundtland) *Nasza Wspólna Przyszłość*. Autorzy dokumentu podjęli próbę definicji pojęcia zrównoważonego rozwoju, wskazując, że *jest to rozwój zaspokajający potrzeby obecnych pokoleń bez pomniejszania możliwości zaspokajania swoich potrzeb przez pokolenia, które nastaną w przyszłości*. Tak rozumiany rozwój ma oznaczać wzrost gospodarczy przy jednoczesnym sprawiedliwym podziale płynących zeń korzyści oraz poszanowaniu środowiska naturalnego, którego zasoby są ograniczone. Działania społeczności międzynarodowej ostatecznie doprowadziły do przyjęcia tzw. Milenijnych Celów Rozwoju w roku 2000, których kontynuacją są obowiązujące dziś (od 2015 r.) Cele Zrównoważonego Rozwoju. Osiągnęliśmy również sukces w budowie, co prawda niepozbawionego wad, prawno-instytucjonalnego reżimu ochrony klimatu.

Nasze działania jako społeczności ludzkiej idą więc w dobrym kierunku, ale nie możemy na nich poprzestać. Wysiłki w zakresie ochrony planety muszą objąć też edukację na wszystkich poziomach. Z tego też powodu uznaliśmy za kluczowe zadania związane z realizacją dwuletniego projektu pod kierunkiem Fundacji HumanDoc „*Wprowadzenie edukacji z zakresu zrównoważonego rozwoju na wybranych uniwersytetach w Polsce*” Jego celem stało się przygotowanie i wprowadzenie do programów 13 kierunków studiów na trzech uczelniach wyższych w Polsce (Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski), w tym na jednym kierunku prowadzonym w całości w języku angielskim (Graduate Programme in International Relations, Uniwersytet Warszawski), przedmiotów dotyczących zrównoważonego rozwoju. Dodatkowo, na Uniwersytecie Warszawskim wprowadzono 20-godzinny kurs *Introduction to Sustainable Development* do oferty dla studentów przyjeżdżających

w ramach programu wymiany studenckiej Erasmus. Do przedmiotów opracowany został podręcznik *Wprowadzenie do zrównoważonego rozwoju. Podręcznik akademicki* (red. A. Drosik, D. Heidrich, M. Ratajczak, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, ISBN 978-83-66849-76-1, doi 10.7366/9788366849761). W naszej pracy nad kartami przedmiotów, strategią ich nauczania oraz nad podręcznikiem przyjęliśmy rozumienie zrównoważonego rozwoju jako idei spajającej różnego rodzaju wysiłki ludzkości na rzecz pomyślnej przyszłości dla pokoleń, które będą zamieszkiwać planetę za dziesiątki i setki lat. To z kolei wymaga śmiałych działań podejmowanych na podstawie celów nierzadko przekraczających współczesny horyzont myślenia. Tego typu aktywności muszą być jednak skoordynowane, kontrolowane, właściwie zarządzane, najlepiej również sformalizowane i zinstytucjonalizowane. Sprawia to, że nie da się myśleć o planowaniu i realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju bez krytyki i zarazem praktyki politycznej, bez kontekstu władzy, uwzględniania grup interesów i ruchów społecznych; wreszcie – bez reorganizacji świadomości zbiorowej w sferze kultury czy mediów. Polityczność jest strukturalnie wpisana w ideę zrównoważonego rozwoju i jej realizację, a w naszym podręczniku stała się swoistym azymutem porządkowania refleksji naukowej.

Na polskim rynku wydawniczym dotąd nie pojawił się podręcznik akademicki, który w kompleksowy sposób wprowadzałby do problematyki zrównoważonego rozwoju z perspektywy dziedziny nauk społecznych. Dotychczasowa edukacja akademicka na temat zrównoważonego rozwoju w Polsce prowadzona jest najczęściej z pominięciem wymiaru społecznego, koniecznego do zbadania i zrozumienia współczesnych procesów politycznych i społecznych. Dlatego w naszym projekcie skupiliśmy się na edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju integrującej wymiary

środowiskowy, ekonomiczny i społeczny, wpływającej na funkcjonowanie społeczności w skali lokalnej i globalnej.

Książka jest podręcznikiem przeznaczonym dla celów dydaktycznych, a nie pozycją naukowo-badawczą. Nie było naszą intencją stworzenie dzieła o założonej spójnej metodologii czy podejściu teoretycznym. Podręcznik otwierają rozdziały ogólne, niejako wstępne, jak choćby poświęcone pojęciu, genezie i historii zrównoważonego rozwoju. Analizujemy również podstawy prawne koncepcji, jej krytykę, by dalej przejść do omówienia zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do problemów współczesnego świata i wyzwań stojących przed aktorami stosunków międzynarodowych. Osobną sekcję poświęcamy medialnemu, czy nawet szerzej: kulturowemu wymiarowi zrównoważonego rozwoju. Wiek XXI to bez wątpienia wiek informacji. To, jak postrzegamy zachodzące procesy, stanowi wypadkową informacji, w tym informacji fałszywych (fake newsów), i tworzonych wokół nich narracji, także tych kolportowanych w kulturze popularnej. Zwieńczeniem podręcznika jest analiza pięciu wybranych studiów przypadku, które stanowią egzemplifikację trudności w pojmowaniu, wdrażaniu i ewaluacji koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Podręcznik rekomendujemy jako podstawową literaturę do kursu akademickiego o zrównoważonym rozwoju, zarówno na poziomie studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia. Wprowadzenie takich kursów uznajemy za konieczność współczesnej edukacji akademickiej. W naszym przekonaniu powinien on stać się przedmiotem, który można i powinno się realizować w wymiarze poszerzonym, ale w swoim podstawowym zakresie powinien zostać wprowadzony do wszystkich programów studiów na kierunkach nauczanych w Polsce, być może na podobieństwo kursów dotyczących podstaw ochrony własności intelektualnej czy bezpieczeństwa i higieny pracy, a jednocześnie w nieco szerszym wymiarze godzinowym. Tylko edukacja w zakresie zrównoważonego rozwoju stanowi gwarancję, że

społeczeństwa na poziomach mikro i makro podejmą wyzwanie transformacji życia ekonomicznego, politycznego i społecznego w kierunku ocalenia planety. Jako autorzy stanowimy grupę reprezentantów trzech polskich uczelni wyższych: Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytetu Wrocławskiego. Wszyscy prowadzimy naukową działalność w dyscyplinach nauki o polityce i administracji oraz nauki o komunikacji społecznej i mediach, łącząc ją z dydaktyką oraz obowiązkami związanymi z zarządzaniem kierunkami studiów i jednostkami uniwersytetów. Tym samym mamy szerokie i wielowymiarowe spojrzenie na kształcenie studentów oraz na to, co może pomóc w zrozumieniu wyzwań stojących współcześnie przed ludzkością, dla których koncepcja zrównoważonego rozwoju stanowi punkt odniesienia. Kierunki studiów, na których będziemy realizować kursy dotyczące zrównoważonego rozwoju przypisane są do reprezentowanych przez nas dyscyplin naukowych i kształcą przyszłych przywódców politycznych, funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych, aktywistów, specjalistów od komunikacji. Każdy taki kierunek prowadzony na uczelniach wyższych w Polsce powinien, naszym zdaniem, obejmować kształcenie w zakresie zrównoważonego rozwoju w zakresie poszerzonym, tak by jego absolwenci nie tylko rozumieli uwarunkowania współczesności i jej najpoważniejsze wyzwania, ale aby nabyli wiedzę, umiejętności i kompetencje, które pozwolą myśleć o przetrwaniu naszej planety i naszego gatunku oraz w tym kierunku efektywnie działać.

Z podręcznika skorzystać będą mogli wykładowcy i studenci przedmiotu, a także wszyscy akademicy, słuchacze, badacze, nauczyciele i edukatorzy ekologiczni, sięgając po wersję drukowaną lub e-book dostępny w zasobach zr.humandoc.pl. Oprócz wysokiej wartości treści merytorycznych to właśnie multimedialność stanowi siłę tej publikacji. Atrakcyjna wizualnie oraz innowacyjna forma z pewnością odpowie na

wymagania współczesnego Czytelnika poszukującego nie tylko wyczerpujących informacji, ale także prezentacji danych w ujęciu wielowymiarowym. Zawarcie w podręczniku zróżnicowanych danych oraz odsyłaczy do reportaży i materiałów uzupełniających, w tym stworzonych przez Fundację HumanDoc podczas wyjazdów badawczo-szkoleniowych w Islandii oraz Svalbardzie, nadaje podręcznikowi charakter jeszcze bardziej nowoczesny, dzięki czemu Czytelnicy mogą w jednej chwili przenieść wzrok znad słowa czytanego na atrakcyjne w formie treści audiowizualne, dopasowane do tematyki poszczególnych rozdziałów. Kody QR umożliwiają przejście do przestrzeni wirtualnej również z poziomu drukowanej wersji książki.

**Podręcznik multimedialny dostępny jest na
stronie zr.humandoc.pl**

BIO AUTORÓW

Adam Drosik - Doktor habilitowany nauk społecznych w zakresie nauki o polityce i administracji, profesor Uniwersytetu Opolskiego. Dziekan Wydziału Nauk o Polityce i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Opolskiego. Autor monografii „Zarządzanie kwestiami. Studium przypadku Duże Opole”, współautor nagrodzonego europejską nagrodą Global Education Network Europe podręcznika akademickiego Global Studies. Ponadto, redaktor dwóch monografii oraz autor kilkudziesięciu artykułów naukowych z zakresu zarządzania procesami komunikacyjnymi oraz zrównoważonego rozwoju. Od 2017 roku współpracuje naukowo z Pontificia Universidade Católica do Rio de Janeiro (PUC-Rio), czego efektem są wspólne interdyscyplinarne badania oraz publikacje m.in. w „Conservation Biology” oraz „Sustainability”. Autor oraz współautor szeregu badań społecznych oraz wyborczych, a także analiz i ekspertyz realizowanych na zlecenie regionalnych oraz lokalnych instytucji. Recenzent w czasopiśmie naukowym wydawanym przez Uniwersytet Jagielloński „Zarządzanie mediami”.

Dorota Heidrich - Doktor hab. w zakresie nauk o polityce, pracuje w Katedrze Dyplomacji i Instytucji Międzynarodowych na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Profesor wizytujący w Sichuan University w Chengdu, Chiny oraz Ruhr Bochum University, Niemcy. Naukowo zajmuje się problematyką prawa międzynarodowego i instytucji międzynarodowych, w tym szczególnie problematyką przymusowych migracji, transitional justice (ze szczególną uwagą na kwestię odpowiedzialności jednostek za zbrodnie międzynarodowe), reżimami międzynarodowymi, wpływem międzynarodowych organizacji międzyrządowych i pozarządowych na stosunki międzynarodowe. Autorka kilkudziesięciu publikacji naukowych, w tym monografii „Mechanizmy sprawiedliwości okresu przejściowego w stosunkach międzynarodowych: studium przypadku Kosowa” oraz „Międzynarodowa ochrona uchodźców wewnętrznych. Aspekty prawne i praktyka.” Na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych zajmuje się szeroko rozumianą problematyką dydaktyki akademickiej; pełni funkcję Pełnomocniczki Dziekana Wydziału ds. Rozwoju studiów anglojęzycznych.

Magdalena Ratajczak - dr hab. prof. Uniwersytetu Wrocławskiego (nauki o polityce, specjalność: komunikacja społeczna) pracuje w Zakładzie Komunikowania Międzynarodowego w Instytucji Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, którym kieruje od 2017 roku. Naukowo zajmuje się komunikowaniem międzykulturowym, studiami nad pluralizmem kulturowym w mediach, dyplomacją diaspor, mediami diaspor oraz polityką wielokulturowości w Szwajcarii. Obecnie pełni funkcję prodziekana ds. współpracy międzynarodowej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Jest członkinią International Editorial Board „Peace Human Rights Governance Journal” oraz Academic Board of the Joint Ph.D Degree „Human Rights, Society and Multi-level Governance”, University of Padua. Należy do Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych (członkini w zarządzie oddziału wrocławskiego PTSM) oraz Grupy Badawczej „Inicjatywa Helwecka”. Kieruje sekcją Komunikacji Międzykulturowej oraz Komunikowania Międzynarodowego w Polskim Towarzystwie Komunikacji Społecznej (PTKS). Autorka trzech monografii (w tym jednej wraz z B. Ociepką), dwóch prac zbiorowych oraz kilkudziesięciu artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych. Odbyła staże badawcze oraz wykłady na uniwersytetach w Zurychu, Ljubljanie, Klagenfurcie, Plymouth, Padwie, Bochum, Kolonii oraz Dalhousie w Halifaxie.

Donor

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Operatorem programu jest

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Partnerzy merytoryczni

Projekt „Wprowadzenie edukacji z zakresu zrównoważonego rozwoju na wybranych uniwersytetach w Polsce” jest współfinansowany w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

Partnerem Strategicznym Projektu jest`

Patroni medialni

Wspólnie działamy na rzecz Europy **zielonej,
konkurencyjnej i **sprzyjającej integracji społecznej****

Projekt „Wprowadzenie edukacji z zakresu zrównoważonego rozwoju na wybranych uniwersytetach w Polsce” korzysta z dofinansowania o wartości 188 060,40 euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG na lata 2014-2021. Celem projektu jest wprowadzenie przedmiotu z zakresu zrównoważonego rozwoju na dziesięciu kierunkach na trzech uczelniach w Polsce: Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Wrocławskim oraz na Uniwersytecie Opolskim.